ТРИСТЕПЕННИЯТ МОДЕЛ ЗА ОБУЧЕНИЯ ПО ДЕТСКО ПРАВОСЪДИЕ ПО ПРОЕКТА „ТЕМИДА ВИЖДА ДЕТЕТО-2" ВОДИ ДО УСТОЙЧИВА ПРОМЯНА В ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ НАГЛАСИ СПОРЕД ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА

Тристепенният модел за обучения по детско правосъдие, разработен и прилаган от излъчени от ФРП експерти по проектите „Темида вижда детето“ и „Темида вижда детето-2“, води до **устойчива промяна в професионалните нагласи, начина на работа с деца и разбирането за ролята на специалистите в системата на детското правосъдие**.

Това се казва в Аналитичен доклад за оценка на ефективността на модела, разработен с използване на open-data и AI технологии. Оценката е изготвена по данни от обучителните програми, методологии и материали, попълнени формуляри за обратна връзка от участниците в обученията, анкети за обучителни потребности и предпочитания и лекторски доклади от проведените през 2024-2025 г. обучения в областта на наказателното правосъдие в досег с дете по споменатите два проекта.

Моделът включва последователни обучения по темите „Добри практики за ефективно екипно функциониране по координационния механизъм по случаи с деца-пострадали и извършители на престъпления", „Добри практики за провеждане на наказателни производства с участие на дете“ и „Добри практики за провеждане на наказателни производства с участие на дете. Особености при престъпления в условия на домашно насилие. Техники за професионален интегритет".

В периода 2024 -2025 г. през първото ниво са преминали 167 участници от седем групи, през второто - 166 участници от седем групи, а през третото - 104 участници от шест групи. Съставът на групите е мултидисциплинарен. Първите две нива са завършени от общо 115 прокурори и следователи, 22 съдии, 13 разследващи полицаи и 17 социални работници, психолози, инспектори ДПС и адвокати. Третото ниво е успешно преминато от 56 прокурори и следователи, 19 съдии, 12 разследващи полицаи и 17 представители на подпомагащи професии. Участниците идват от всики апелативни райони, като най-многобройни във всички нива са тези от Софийския апелативен район, следвани от Велико Търново, Пловдив и Варна.

Всичките 4 обучения от третото ниво (104 участници), както и обученията от второ ниво за 2 групи (50 участници) бяха проведени в периода октомври-ноември 2025 г. по проекта „Темида вижда детето-2".

Докладът анализира стартовите компетенции на участниците от обучаваните групи преди всяко обучителни ниво и настъпилите изменения в тях. Според него чрез последователното преминаване през трите нива се създава основа за щадящо, адаптирано, етично и ефективно правосъдие, ориентирано към най-добрия интерес на детето.

Сравнителният анализ показва, че обучителните нива не функционират като линейно надграждане с еднакъв ефект за всички групи, а като система, чийто резултат е силно обусловен от стартовия профил, груповата динамика и степента на натрупан опит. **Трите нива не са взаимозаменяеми, а функционално последователни; последователността им е критично условие за ефективност. Обучаваните групи се различават по темпо, но не по посока.**

Първото ниво повишава чувствителност и осъзнаване на особеностите на обучаваната материя, изгражда екипност и уеднаквява понятията и професионалния език.

Второто ниво е критично за специализацията в областта на наказателното правосъдие с участие на дете и дава дълбоки знания в областта на щадящата и на адаптираните процедури. На него участниците интегрират инструментите и протоколите на този вид правосъдие.

Третото ниво води до професионална трансформация, при която участниците развиват интегритет, етична зрялост и критично мислене в материята, която се осмисля на равнището на своите дълбоки ценностни основания и каузи.

Въпреки сходните количествени параметри в състава на групите, качественият анализ на протеклите обучения показва **ясно разграничими групови профили, които пряко се отразяват върху груповата динамика и обучителния процес**. Групите с по-хомогенен магистратски състав демонстрират по-бързо структуриране на работата и преминаване към съдържателни дискусии, но по-предпазлива начална групова комуникация. В групите с по-изразена професионална хетерогенност и по-големи дялове на подпомагащи професии се наблюдава по-интензивен и по-дълбок неформален обмен на гледни точки.

Всички групи преминават през процес на **промяна в начините на професионално мислене**.

Стартовите компетенции на участниците преди първо ниво се характеризират с относително висока професионална увереност, съчетана с ясно осъзнат недостиг на специализирани и профилирани знания в областта на мултидисциплинарната работа и управлението на екипни процеси. **Натрупаният опит е основно интуитивен**. Общата обучителна потребност е насочена към развитие на умения за ефективна екипна работа, комуникация и управление на конфликти. Интересът е насочен не толкова към нормативна информация, колкото към приложими методики и практически решения. В обратните връзки Първото ниво се възприема като ориентиращо, независимо от различията в професионалния опит, като най-полезно за всички групи е осъзнаването на значението на екипната работа отвъд формалната координация; разпознаването на собствените роли и комуникационни стилове и въвеждането на понятия като доверие, граници, лидерство и конфликт. За много

участници това ниво бележи „първо преживяване на реална мултидисциплинарност".

На входа на второто ниво доминира нужда от повече време, повече упражнения и повече казуси. Стартовите компетенции отразяват натрупването от първо ниво и очертават **преход от знание към умение**. Второто ниво се възприема като надграждащо и предизвикващо. Участниците показват по-висока степен на рефлексия, по-ясно осъзнаване на професионалните си ограничения и конкретни очаквания за надграждане. По групи се наблюдават различия в дълбочината на осъзнатите дефицити, готовността за критична самооценка и способността за работа в по-сложни екипни и мултидисциплинарни формати.

Преходът към второ ниво се характеризира с изместване на фокуса от „какво е екип" към „как функционирам аз в екипа" и от общ интерес към заявка за конкретни умения и инструменти. Създадената в първото ниво основа се превръща в личен професионализъм. Участниците започват да разпознават границите на собствената си компетентност (ключов показател за професионална зрялост). За всички групи нараства значението на симулации, ролеви игри и анализ на реални случаи. Общият ефект е промяна в начина на комуникация; по-ясно разбиране на ролята в Координационния механизъм и ясно заявена нужда от надграждане.

Настъпва качествен скок в нагласите. Участниците започват да мислят за детето като субект, а не процесуален обект. Ясно се усвояват базисни и надграждащи професионални компетенции в темите на предварителните дефицити със силен акцент върху: процесуална уязвимост на детето в наказателния процес и нейното разпознаване; щадящи и адаптирани процедури, минимизиране на вторичната виктимизация; комуникационни стилове и тяхното значение при разпит; и роля на психолога и педагога.

Анализът на обратната връзка от участниците показва **ясно разграничима и последователна еволюция на професионалните нагласи и компетентности при преминаване през обучителните нива**. Независимо от различията в професионалния профил и степента на предходен опит, всички групи достигат след Второ ниво до сходна основа от специализирани знания и умения, свързани с уязвимостите на детето, щадящите и адаптираните процедури и планирането на процесуални действия.

Практическите упражнения – симулации, ролеви игри, дискусия по реални примери ор практиката - функционира като мост между теорията и професионалната

несигурност. Участниците ги възприемат като ключова добавена стойност.

Стартовият профил пред Трето ниво се характеризира с ясно изразена професионална рефлексия и заявена потребност от задълбочен анализ на сложни случаи, етични предизвикателства, устойчивост в професионалната роля и критично осмисляне на професионалния опит. Настъпва **интеграция на право, психология и етика; мислене в дълбочина и причинно-следствени връзки**, интегриращи знания от различни науки, получени от предходните нива, разпознаване на връзки между теоретични концепции и професионална практика; и вграждане на работа с домашно насилие, травма, интегритет в професионалния стил. Отговорите в обратните връзки са значително по-рефлексивни, аналитични и концептуални. Фокусът се измества от „какво“ към „как и защо“. Симулациите се разпознават като възможност участниците да работят **в дълбоките пластове на сложни казуси, професионални дилеми, анализ на поведение и на гледни точки на други професии.**

Настъпва дълбоко ценностово осмисляне на професионалните протоколи и правила. Новите теми обогатяват професионалния стандарт, а не го фрагментират. Интегритетът например се възприема като практическо, а не теоретично понятие. Участниците ясно го свързват с устойчивост; способност за емоционален неутралитет и защита на детето от институционална вреда.

Налице е ясно изразена диференциация между групите, които вече имат собствена групова идентичност. В преминалите през това ниво групи тя се изразява в: търсене на смисъл и разбиране; адаптивност и учене чрез опит; хармоничен синхрон между различни роли и професии; задълбоено изграждане на умения; интегритет и зряло лидерство; лоялност към закона и мислене в категориите на отговорността.

Мултидисциплинарният формат се откроява като ключов фактор за ефективност – срещата между правна и психологическа перспектива е многократно посочвана от участниците като най-ценния елемент. Обратната връзка от всички групи показва много висока степен на удовлетвореност, ясно разпознаваема добавена стойност и силна потребност от устойчив, надграждащ обучителен модел.

Цифровата средна оценка за полезността на всяко от нивата, дадена от участниците в обученията, е 4.70-4.80 от максимални 5.00, като при преминалите и през трите нива участници тя плавно, но устойчиво нараства с всяко следващо обучение.

Проектът „Темида вижда детето-2“ се изпълнява за периода юли 2025-юли 2026 г.от Фондация за развитие на правосъдието с подкрепата на семейна фондация „Лъчезар Цоцорков“ и в партньорство с Националния институт на правосъдието, Върховния касационен съд, Държавната агенция за закрила на детето, Националното бюро за правна помощ, Националната комисия за борба с трафика на хора, Съюза на юристите в България, Националната мрежа за детето, Центъра за изследване на демокрацията, Фондация ПУЛС, Български адвокати за правата на човека и Центъра за обучение на адвокати „Кръстю Цончев“.

11 Декември 2025